

**ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAMA YÖNELİK
FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ**

Examination of the Sustainable Living Awareness of Secondary School 8th Grade Students'

Yakup AZRAK

yakup-azrak@hotmail.com

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Geliş: 21 Ekim 2022

Kabul: 25 Mart 2023

Anahtar Kelimeler:

Sürdürülebilir yaşam, sürdürülebilir
kalkınma, ortaokul öğrencileri

© 2023 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Bu araştırmanın amacı ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır. Araştırmaya 2021-2022 eğitim öğretim yılında Adıyaman il merkezinde 4 farklı ortaokulda öğrenim gören 467 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışma grubunun seçiminde basit seçkisiz örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalık Ölçeği" kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler, ilişkisiz örneklemler t testi ve ilişkisiz örneklemler için tek faktörlü varyans analizinden yararlanılmıştır. Araştırmada ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri ve kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarını yükseltmeye yönelik etkinliklerin yapılması ve ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olmasının nedenlerini ortaya koymaya çalışan araştırmaların yapılması önerilmektedir.

ARTICLE INFO

Article History:

Received: 21 October 2022

Accepted: 25 March 2023

Keywords:

Sustainable living, sustainable
development, secondary school
students

© 2023 PESA All rights reserved

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the sustainable living awareness levels of secondary school 8th grade students. Scanning model was used in the research. In the 2021-2022 academic year 467 8th grade students studying at 4 different secondary schools in Adıyaman city center participated in the research. Simple random sampling method was used in the selection of the study group. The "Sustainable Living Awareness Scale" was used as a data collection tool in the research. In the analysis of the data obtained, descriptive statistics, independent samples t-test and one-way anova were used. In the research, it was concluded that the secondary school 8th grade students' awareness of sustainable living is at a moderate level. In addition, it was concluded that there was no significant difference between the sustainable living awareness of secondary school 8th grade students, their gender and the number of siblings. As a result of the research, it is recommended to carry out activities to increase the sustainable living awareness of secondary school 8th grade students and to conduct research that tries to reveal the reasons for the secondary school 8th grade students' sustainable living awareness of at a moderate level.

GİRİŞ

1940'lı yıllardan sonra birçok ülke kalkınma çabası içerisine girmiştir. Bu kalkınma çabaları ülkeleri ekonomik anlamda gelişmiş ülke statüsüne sokmuş olsa da onları birçok çevre sorunuyla mücadele etmek zorunda bırakmıştır. Kalkınma için kabul edilebilen bu çevre sorunları zamanla küresel boyuta ulaşmıştır. Bu nedenle ülkeler 1970'lerden sonra kalkınma ile doğal çevre arasında denge kurma arayışına girmişlerdir. Bu arayış sonucunda sürdürülebilir kalkınma modeli ortaya atılmıştır. Sürdürülebilir kalkınma, insanlar ve diğer canlıların yaşamları için önemli olan her şeyi bünyesinde barındıran çevreyi ve beşeri sermayeyi önemseyen, kaynakların asgari düzeyde kullanımını hedefleyen uzun süreli tek kalkınma modelidir (Tıraş, 2012). Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, yerel ve ulusal sorunların küresel boyutlara ulaşmasının ardından bu sorunlara çözüm bulmak adına 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımla çevre, doğal kaynaklar ve toplum bir bütün olarak ele alınmıştır.

Sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların, kendi gereksinimlerini giderme duygusundan vazgeçmeden, bugünün gereksinimlerini gidermesidir (Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu, 1991). Başka bir deyişle sürdürülebilir kalkınma, ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları göz önünde tutarak, ihtiyaç duyulan kalkınma yöntemlerini takip ederken, bireylerin en küçük aile yapısından, daha geniş toplumlara kadar refah seviyesinin yükseltilmesi için uğraşmaktır. Bunun için de gelecek kuşakların, günümüz insanlarıyla aynı oranda kaynaklara ulaşabileceği bir şekilde kalkınmasının gerçekleşebileceği şartların oluşturulması gerekmektedir (Gürlük, 2010). Sürdürülebilir kalkınmanın odak noktası gelecek nesillerin ihtiyaçlarının dikkate alınması ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda hareket edilmesidir.

Sürdürülebilir kalkınma, çevre, sağlık, haberleşme, kurumsallık, ekonomi, kültür gibi pek çok konuyla ilişkili bir kavramdır. Bu nedenle sürdürülebilirlik kavramı da nerede ve hangi amaçla kullanıldığına göre değişik anlamlara gelebilmektedir. Sürdürülebilirlik kavramına yüklenen anlam ile farklı içeriklere sahip olmaktadır (Şen vd., 2018). Sürdürülebilir kalkınma kavramı çeşitli varsayımlar üzerine kurulmuştur. Bu varsayımlar şunlardır (Kılıç, 2012):

- Kalkınma yaklaşımlarının bazıları sürdürülebilirken, bazıları ise sürdürülemez özelliktedir.
- Günümüze kadar var olan kalkınma yaklaşımlarının tümü sürdürülemez özelliktedir.
- Herkes sürdürülemez kalkınma yaklaşımlarını, sürdürülebilir özellikte olanla değiştirmek durumundadır.
- Eski kalkınma yaklaşımları, yeni kalkınma yaklaşımları için temel olacaktır.

Sürdürülebilir kalkınmanın bir kavram olarak ortaya konulması uzun zaman almıştır. Birleşmiş Milletler ve birçok uluslararası kuruluşun çalışmaları ile kavram biçimlenmiştir. 1970'li yıllardan itibaren, kültürel, ulusal ve yerel seviyelerde birçok bilimsel çalışma yapılmış ve konferans düzenlenmiştir. Bu yapılan çalışmalar, sürdürülebilir kalkınmanın bir kavram olarak ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Bu çalışmaların bazıları, sürdürülebilir kalkınmanın bir düşünce durumundan kavram haline dönüşmesi sürecinde daha etkili olmuştur (Bozlağan, 2005). Sürdürülebilir kalkınmanın bir düşünce durumundan kavram haline dönüşmesinde daha etkili olan çalışmalardan biri 1983'te oluşturulan Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayımlanmış olduğu "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland) raporudur. Brundtland Raporu, Norveç Başbakanı Gro Harlem Brundtland liderliğinde hazırlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma kavramının başlangıç noktası sayılan bu rapor 1987 yılında yayımlanmıştır (Okumuş, 2013). Raporda 21. yüzyılda nüfusun aşırı artışı ile ortaya çıkan sorunlar yer almaktadır. 21. yüzyılın başlarında insan faaliyetlerinin hava, su, toprak, bitki ve hayvan türleri üzerindeki etkisi yerel düzeydeyken günümüzde bu etkinin küresel boyutlara ulaştığı raporda vurgulanmıştır (Kula, 1998). Sürdürülebilir kalkınmanın kavramsallaşmasına birçok konferans ve raporun katkı sağladığını söylemek olanaklıdır. Ancak sürdürülebilir kalkınmanın bir kavram olarak ortaya çıkması ve tanımlanması "Ortak Geleceğimiz" (Brundtland) raporu sayesinde olmuştur.

Sürdürülebilir kalkınma sayesinde toplam sermaye stokları korunarak gelecekte kişi başına düşen refah düzeyi azalmamış olacaktır. Toplam sermaye stoku insanların üretmiş olduğu sermaye stoku ile çevrenin üretmiş olduğu doğal kaynaklar stokunun toplamıdır. Başka bir deyişle kişi başına düşen refah düzeyi üretim ile orantılıdır. Üretim ise toplam sermaye stokuna bağlıdır. Bu nedenle toplam sermaye stokları korunarak üretim düzeyinin kişi başına düşen refah düzeyine yetecek duruma getirilmesi sağlanmış olacaktır. Dolayısıyla gelecek nesillerin refahlarının da sağlanması toplam sermaye stoklarının korunması ile mümkün olacaktır. Toplam sermaye stokunun korunması için ekonomik sistem aracılığıyla üretilen sermaye stoku ile çevre tarafından üretilen doğal kaynaklar stokunun birlikte artış göstermesi ya da birinde oluşan azalma durumunun diğerindeki artış ile dengelenebilmesi gerekmektedir. İnsanın çevreye verdiği zararlar neticesinde doğal kaynaklar stokunun kendi kendini yenileme durumu ortadan kalkmıştır. Bu durumda da doğal kaynaklar stokunda azalma olması önlenemez duruma gelmiştir. Sürdürülebilir kalkınmanın temel amacı doğanın kendini yenilemesine yardımcı olarak doğal kaynaklar stokunda oluşan bu azalmayı önlemektir (Ergün & Çobanoğlu, 2012).

Ekonomi ile çevre arasında denge kurma amacıyla ortaya konulan tek model olan sürdürülebilir kalkınma modeli tüm kaynakları israf etmeden, asgari düzeyde kullanımını hedeflemektedir. Bunu yaparken doğal kaynakların etkin olma durumu ile çevresel niteliğin korunmasını önemser (Altınbay, 2007). Bununla birlikte sürdürülebilir kalkınma, artan nüfus seviyesi ile ekonomik kalkınma arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Çünkü sürdürülebilir kalkınma ile bireylerin temel ihtiyaç ve isteklerinin giderilmeye çalışıldığı gibi, hızla artan nüfus ile ülkelerarası çatışmalar ve doğal kaynakların azalmasıyla ortaya çıkan açlık ve işsizliğin artması gibi sorunlara da çözüm olacağı düşünülmektedir (Eryılmaz, 2011).

Sürdürülebilir kalkınmaya yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde sürdürülebilir kalkınmanın üç boyutu olduğundan bahsedilmektedir. Bunlar, sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlardır (Bilgili, 2017). Sosyal boyut ile günümüzde yaşayan insanların ve gelecek nesillerin refah düzeyinin ve hayat standartlarının artırılması ele alınmaktadır (Nemli, 2004). Çevre boyutunda, bir ekonominin varlığından bahsedebilmek için önemli olan insan hayatının devamlılığı için ihtiyaç duyulan yaşam desteğini sağlayan doğal çevrenin nitelik ve nicelik durumlarını içermektedir (Yeni, 2014). Ekonomik boyutunda ise doğal kaynakların sınırlı olması nedeniyle ekonomik faaliyetler için kaynaklar kullanılırken duyarlı olunması gerektiği belirtilmektedir (Yavuz, 2010). Sürdürülebilir kalkınma, bu üç boyut arasında denge sağlanarak kalkınmanın gerçekleşmesini sağlar. Başka bir deyişle sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde bu üç boyutun kendi içindeki bağlantıları önemli bir rol oynamaktadır (Gürlük, 2010).

Sürdürülebilir kalkınmanın planlanmasını ve tasarlanmasını sağlayan üç aşamalı hedefler hiyerarşisi bulunmaktadır. Bu hiyerarşinin birinci aşaması sürdürülebilirlik ile ilgili toplumda bir kamuoyu oluşturmaktır. İkinci aşaması, birinci aşamada yer alan ve yeterince açık olmayan sürdürülebilirlik düşüncesini, uygulanabilir ve kesin tanımlara yönelik ara hedefler haline getirmektir. Üçüncü aşaması ise, sürdürülebilirliğin anlaşılmasının ardından, ikinci aşamada belirlenen ara hedefler için somut eylemler geliştirme çalışmaları yapmaktır (Klauer, 1999).

Sürdürülebilir kalkınma, gelişmekte olan ülkelerin çevreyi ve doğal kaynakları koruyarak sosyal ve ekonomik anlamda gelişmeleri anlamına gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde ise sürdürülebilir kalkınma, çevrenin ve doğal kaynakların korunması ile ülkelerin gelişmişlik ve refah seviyelerinin devamlılığının sağlanmasıdır. Aslında sürdürülebilir kalkınma sadece gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin değil tüm ülkelerin uyması gereken bir kalkınma modelidir (Mengi & Algan, 2003).

Sürdürülebilir kalkınma çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları ile gelecek nesillerin ihtiyaçlarını dikkate alan bir kalkınma yaklaşımıdır. Bu açıdan sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi günümüz insanları ve gelecek nesiller için oldukça önemlidir. Bu kapsamda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşebilmesi ve uzun dönemde devam edebilmesinin yollarından biri toplumdaki bireylerin

erken yaşlarda sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık kazanmalarıdır. Bireyler erken yaşlarda sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık kazanarak sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesini sağlayabilirler. Bireylerin erken yaşlarda sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık kazanmalarında ise sürdürülebilir kalkınma için eğitim almaları önemli bir rol oynamaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma için eğitim tüm eğitim kurumlarında hayat boyu öğrenme anlayışı doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Başka bir deyişle sürdürülebilir kalkınma için eğitim her yaşta insanı kapsamaktadır. Eğitim sisteminde yer alan tüm bölümler öğrencilerin sürdürülebilir kalkınmayı destekleyen uygulamaları ve davranışları benimsemelerini hedeflemektedir (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO], 2006). Sürdürülebilir kalkınma için eğitim, toplumdaki tüm bireylerin sürdürülebilir kalkınma anlayışı kazanmalarına yönelik bir eğittir. Bu eğitim ile sürdürülebilir kalkınmanın hayata geçirilmesi ve uzun dönemde devam etmesi amaçlanmaktadır.

Sürdürülebilir kalkınma için eğitim bireylerin, hayat boyu öğrenmelerini devam ettirmelerine, sürdürülebilir geçim kaynaklarını koruma altına almalarına ve sürdürülebilir bir hayat tarzını benimsemelerine yardımcı olacak beceriler geliştirmelerini sağlamaktadır. Başka bir deyişle sürdürülebilir kalkınma için eğitimde başarı sağlayabilmek için bilgi ve beceriler bütünleştirilmelidir. Burada bahsedilen beceriler toplumdan topluma farklılık göstermektedir (Hopkins & McKeown, 2002).

Sürdürülebilir kalkınma için eğitimin birtakım özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler şu şekilde ifade edilebilir (UNESCO, 2005):

- Sürdürülebilir kalkınmanın temelini oluşturan ilke ve değerlere dayanır.
- Sürdürülebilir kalkınmanın tüm boyutlarının gelişmesini amaçlar.
- Bireylerin hayat boyu öğrenmelerini teşvik eder.
- Yereldir ve kültürel yapıya uygundur.
- Yerel gereksinimleri, algıları ve şartları temel alır. Yerel gereksinimlerin giderilmesinin uluslararası ölçüde etkilerinin ve sonuçlarının olduğunu kabul eder.
- Örgün ile yaygın eğitimi bütünleştirir.
- Sürdürülebilirlik kavramının gelişen yapısına uyum sağlar.
- İçeriği oluşturulurken küresel sorunlar ve yerel öncelikler hesaba katılır.
- Toplumu dikkate alan karar verme süreci, toplumsal hoşgörü, çevrenin bilinçli olarak kullanılması, uyarlanabilir iş gücü ve hayat kalitesi için bireysel yeterlilik oluşturulur.
- Disiplinlerarası bir yapıdadır. Tüm disiplinler katkıda bulunabilir.
- Katılımı destekleyen öğrenmeyi ve üst düzey düşünme becerilerini önemseyen farklı pedagojik yöntemlerden yararlanır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 20 Aralık 2002 tarihinde, 2005-2014 yılları arasındaki zaman dilimini "Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitimin On Yılı" olarak belirlemiştir. Bu "On Yıl" ile sürdürülebilir bir toplum için gerekli olan eğitimi desteklemek ve bu eğitim adına yenilikçi politikalar, programlar ve uygulamaların geliştirilmesi için sürdürülebilir işbirliğinin artırılması amaçlanmıştır (Scoullos, 2010).

Sürdürülebilir kalkınmanın toplumlar tarafından içselleştirilmesi ve uygulanabilmesi için toplumdaki bireylerin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık kazanmaları önemlidir. Toplumdaki bireylerin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık kazanıp kazanmadıklarını belirleyebilmek için de sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda toplumun genç bireyleri olan ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma anlayışının gerektirdiği davranışları erken yaşlarda kazanabilmeleri için sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının ortaya konulması gerekmektedir.

Alanyazında ortaokul öğrencilerinin benlik saygı düzeyleri ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarını (Benli Özdemir & Arık, 2013), sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ile üstbilgişel

farkındalıkları arasındaki ilişkiyi (Benli Özdemir & Arık, 2018), sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutum düzeylerini ve tutumlarla ilişkili faktörleri (Kanmaz, 2019), sürdürülebilir kalkınma kavramına ilişkin bilgi, tutum ve uygulama düzeylerini (Olayinka, 2020) ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik algılarını inceleyen (Demir & Atasoy, 2021) araştırmalar bulunmaktadır. Ancak ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bilgiler ışığında bu araştırma, ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarını ortaya koyarak öğrencilere sürdürülebilir yaşama yönelik davranış kazandırma noktasında düzenlenecek olan etkinliklerin niceliğinin ve niteliğinin belirlenmesine katkı sunabileceği açısından önemlidir. Bu kapsamda bu araştırmanın amacı ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerini incelemektir. Araştırmanın amacına paralel olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ne düzeydedir?
- Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da şu anda bulunan bir olayı, olduğu gibi ortaya koymayı amaç edinen bir yaklaşımdır. Tarama modelinde, araştırmanın konusunu oluşturan olay, birey ya da nesne üzerinde bir değişiklik yapılamaz, onları etkilemeye çalışma gibi davranışlar geliştirilemez (Karasar, 2015).

Çalışma Grubu

Araştırmaya 2021-2022 eğitim öğretim yılında, Adıyaman il merkezinde 4 farklı ortaokulda öğrenim gören 467 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Çalışma grubunun seçiminde basit seçkisiz örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yönteminde evrendeki her birimin örneğe eşit seçilme şansı bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Çalışma grubuna ait kişisel bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Çalışma Grubuna Ait Kişisel Bilgiler

Kişisel Bilgiler		f	%
Cinsiyet	Kız	234	50,1
	Erkek	233	49,9
Kardeş Sayısı	2	85	18,2
	3	163	34,9
	4	136	29,1
	5	83	17,8
Toplam		467	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmaya 234’ü kız, 233’ü erkek olmak üzere toplam 467 ortaokul 8. sınıf öğrencisi katılmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin 85’inin 2, 163’ünün 3, 136’sının 4 ve 83’ünün ise 5 kardeşi bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aşamasında Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu’ndan 27.01.2022 tarihli ve 207 sayılı karar ile etik kurul karar belgesi alınmıştır. Araştırmada

Ayça Akgül & Aydoğdu (2020) tarafından geliştirilen “Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalık Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ölçek üçlü Likert tipi şeklinde tasarlanmış ve cevaplama seçenekleri “katılıyorum”, “kararsızım” ve “katılmıyorum” şeklindedir. Ölçekte toplam 20 madde yer almaktadır. Ölçeğin alt boyutları; toplum, çevre ve ekonomi şeklindedir. Toplum alt boyutunda 8, çevre alt boyutunda 7 ve ekonomi alt boyutunda 5 madde bulunmaktadır. Ölçeğin tamamının Cronbach’s Alfa değeri ,77, toplum alt boyutunun ,76, çevrenin ,73 ve ekonominin ise ,69’dur. Bu araştırmanın veri setinin Cronbach’s Alfa değeri ise ölçeğin tamamı için ,75, toplum alt boyutu için ,74, çevre için ,72 ve ekonomi için ,70’tir. Ölçekten en fazla 60, en az 20 puan alınmaktadır. Ölçekten alınacak puanların 40’a yakın olması orta, 60’a yakın olması ise yüksek düzeyde farkındalığı belirtmektedir.

Verilerin Analizi

Araştırmada veriler SPSS 22.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Öğrencilerin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri ve kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını analiz etmeden önce verilerin normallik dağılımı incelenmiştir. Yapılan incelemede verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri, histogram grafiği ve normallik testi dikkate alınmış ve verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı parametrik testlerden biri olan ilişkisiz örneklemeler t testi ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ise yine parametrik testlerden biri olan ilişkisiz örneklemeler için tek faktörlü varyans analizi ile analiz edilmiştir.

BULGULAR

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık düzeylerine yönelik betimsel istatistikler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalık Düzeyleri

	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{X}	S
Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalık	467	31	52	41,35	3,65

Tablo 2’den anlaşılacağı üzere ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının orta düzeyde ($\bar{X}= 41,35$) olduğu anlaşılmaktadır.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz örneklemeler t testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalıkları ile Cinsiyetleri Arasında Anlamlı Bir Fark Olup Olmadığına İlişkin İlişkisiz Örneklemeler T Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	234	41,18	3,65	465	1,00	,31
Erkek	233	41,52	3,64			

Tablo 3’e göre ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($t(465)=1,00$, $p>,05$). Araştırmanın bu bulgusu ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının cinsiyetlerine göre değişmediği şeklinde yorumlanabilir.

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 4: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalıklarının Betimsel İstatistikleri

Kardeş Sayısı	N	\bar{X}	S
2	85	41,31	3,37
3	163	41,36	3,94
4	136	41,3	3,41
5	83	41,44	3,77

Tablo 4'e göre 2 kardeşi olan ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık ortalamaları 41,31, 3 kardeşi olan öğrencilerin 41,36, 4 kardeşi olan öğrencilerin 41,3 ve 5 kardeşi olan öğrencilerin ise 41,44'tür.

Tablo 5: Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Sürdürülebilir Yaşama Yönelik Farkındalıkları ile Kardeş Sayıları Arasında Anlamlı Bir Fark Olup Olmadığına İlişkin İlişkisiz Örneklem için Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1,09	3	,36	,02	,99
Gruplarıçi	6216,03	463	13,42		
Toplam	6217,13	466			

Tablo 5'e göre ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($F(3,463)=,02$, $p>,05$). Araştırmanın bu bulgusu ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının kardeş sayılarına göre değişmediği şeklinde yorumlanabilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte Demir & Atasoy (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin ekonomik, çevresel ve sosyal konulara ilişkin olumlu tutuma sahip oldukları, bununla birlikte bu konuları davranışa dönüştürmede istenen seviyede olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yuan, Yu & Wu (2021) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaöğretim öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ilişkin sınırlı bir anlayışa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Faiz & Bozdemir Yüzbaşıoğlu (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarının orta puanın üzerinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Hassan, Noordin & Sulaiman (2010) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin çevre bilinçlerinin yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine Howe, Kahn & Friedman (1996) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin çevre sorunlarının farkında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kanmaz (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Olayinka (2020) tarafından yapılan araştırma sonucunda sürdürülebilir kalkınma kavramına ilişkin ortaokul öğrencilerinin tutum, uygulama ve bilgilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Türer (2010), Öztürk Demirbaş (2015) ve Özsoy (2021) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında da öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Gökmen (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama

yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olması, öğrencilerin aileleri ve çevrelerinde sürdürülebilir yaşama yönelik uygulama ve davranışların yetersiz olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırma sonucunda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte Eagles & Demare (1999) tarafından yapılan araştırma sonucunda 6. sınıf öğrencilerinin ekolojik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmuştur. Yine Benli Özdemir & Arık (2013) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir çevreye yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde Türer (2010), Öztürk Demirbaş (2015) ve Özsoy (2021) tarafından yapılan araştırma sonuçlarında öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınmaya yönelik farkındalık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Gökmen (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda da öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma için eğitime yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ifade edilmiştir. Buna karşın Kanmaz (2019) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark olmaması kız ve erkek öğrencilerin benzer yaşantılara sahip olmasından kaynaklanmış olabilir.

Araştırmada, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucunu destekler nitelikte Benli Özdemir & Arık (2018) tarafından yapılan araştırma sonucunda da ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Varlı (2014) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yine Köklünar (2016) tarafından yapılan araştırma sonucunda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıkları ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir fark olmaması sahip olunan kardeşlerin öğrencilerin davranışlarını etkilememiş olmasından kaynaklanmış olabilir. Elde edilen sonuçlara göre şu öneriler sunulabilir:

- Okullarda ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarını yükseltmeye yönelik etkinlikler yapılabilir.
- Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalıklarının orta düzeyde olmasının nedenlerini ortaya koymaya çalışan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Altınbay, A. (2007). Çevresel maliyetlerin raporlanması. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, (11), 1-11.
- Ayça Akgül, F. & Aydoğdu, M. (2020). Ortaokul öğrencileri için sürdürülebilir yaşama yönelik farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(2), 378-393. doi: 10.24315/tred.633081
- Benli Özdemir, E. & Arık, S. (2013). Ortaokul öğrencilerinin benlik saygı düzeylerinin ve sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, (XVI), 641-655. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh377>
- Benli Özdemir, E. & Arık, S. (2018). Çocukların üstbilişsel farkındalıkları ile sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-22.
- Bilgili, M. Y. (2017). Ekonomik, ekolojik ve sosyal boyutlarıyla sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 559-569.
- Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (50), 1011-1028.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, Y. & Atasoy, E. (2021). Ortaokul öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik algılarının incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1688-1702. doi:10.24315/tred.878404
- Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu. (1991). *Ortak Geleceğimiz*. Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- Eagles, P. F. J. & Demare, R. (1999). Factors influencing children's environmental attitudes. *The Journal of Environmental Education*, 30(4), 33-37.
- Ergün, T. & Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği. *Ankyra: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 97-123. doi: 10.1501/sbeder_0000000041
- Eryılmaz, T. (2011). *Sürdürülebilir kalkınma kavramı ve Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Faiz, M. & Bozdemir Yüzbaşıoğlu, H. (2019). Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(4), 1255-1271. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2019..-662082>
- Gökmen, A. (2014). *Sürdürülebilir kalkınma için eğitim: Öğretmen adaylarının tutumları ile ilişkili olan faktörler* (Gazi Eğitim Fakültesi örneği) (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Gürlük, S. (2010). Sürdürülebilir kalkınma gelişmekte olan ülkelerde uygulanabilir mi?. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(2), 85-99.
- Hassan, A., Noordin, T. A. & Sulaiman, S. (2010). The status on the level of environmental awareness in the concept of sustainable development amongst secondary school students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1276-1280. doi: 10.1016/j.sbspro.2010.03.187
- Hopkins, C. & McKeown, R. (2002). Education for sustainable development: An international perspective. In T. Daniella, B. S. Robert, F. John & S. Danie (Eds.), *Education and sustainability responding to the global challenge* (pp. 13-24). International Union for Conservation of Nature.
- Howe, D. C., Kahn, P. H., Jr. & Friedman, B. (1996). Along the Rio Negro: Brazilian children's environmental views and values. *Developmental Psychology*, 32(6), 979- 987.
- Kanmaz, D. (2019). *7. ve 8. sınıf öğrencilerinin sürdürülebilir kalkınmaya yönelik tutumları ve tutumlarla ilişkili faktörler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi* (28. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, S. (2012). Sürdürülebilir kalkınma anlayışının ekonomik boyutuna ekolojik bir yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (47), 201-226.
- Klauer, B. (1999). Defining and achieving sustainable development. *The International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 6(2), 114-121. <https://doi.org/10.1080/13504509909470000>
- Köklünar, S. (2016). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi* (Tokat merkez ilçe örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Kula, E. (1998). *History of environmental economic thought*. London: Routledge.
- Mengi, A. & Algan, N. (2003). *Küreselleşme ve yerelleşme çağında bölgesel sürdürülebilir gelişme*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Nemli, E. (2004). *Sürdürülebilir kalkınma: Şirketlerin çevresel ve sosyal yaklaşımları*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Okumuş, İ. (2013). *Yeşil ekonomi göstergeleri açısından Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma performansı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Olayinka, O. T. (2020). Social studies students' knowledge, attitude and practice of concepts of sustainable development in Ondo City, Nigeria. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*, 1(4), 221-233. doi.org/ijfam.v1i4.153
- Özsoy, A. (2021). *Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Öztürk Demirbaş, Ç. (2015). Öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeyleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 300-316.
- Scoullos, M. J. (2010). Education for sustainable development: The concept and its connection to tolerance and democracy. In N. Anastasia, A. Taisha & M. Farid (Eds.), *Education for sustainable development challenges, strategies and practices in a globalizing world* (pp. 47-63). Sage Publication.

- Şen, H., Kaya, A. & Alpaslan, B. (2018). Sürdürülebilirlik üzerine tarihsel ve güncel bir perspektif. *Ekonomik Yaklaşım*, 29(107), 1-47.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: Teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Türer, B. (2010). *Fen bilgisi ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıklarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2005). *United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005-2014): International Implementation Scheme* (Report No. ED/DESD/2005/PI/01). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000148654>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). (2006). *Framework for the UNDESD International Implementation Scheme* (Report No. ED/DESD/2006/PI/1). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000148650>
- Varlı, D. (2014). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Yavuz, V. A. (2010). Sürdürülebilirlik kavramı ve işletmeler açısından sürdürülebilir üretim stratejileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 63-85.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma: Bir yazın taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181-208.
- Yuan, X., Yu, L. & Wu, H. (2021). Awareness of sustainable development goals among students from a Chinese senior high school. *Education Sciences*, 11(9), 1-25. <https://doi.org/10.3390/educsci11090458>